

Slovenski dom

Štev. 164

V Ljubljani, v soboto, 19. julija 1941-XIX

Leto VI.

[izključna pooblaščenka za oglaševanje] Italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Razvoj velike ofenzive na Vzhodu

**Smolensk, važna postojanka na poti proti Moskvi, zavzet
Srđiti boji v baltiškem predelu, na srednjem bojišču in okoli Kišinjeva**

Hitlerjev glavni stan, 19. julija, s. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo snoči naslednje uradno poročilo:

Sedanja mogočna vojna delavnost na vzhodnem bojišču se na vseh odsekih nadaljuje v našo korist.

Hitlerjev glavni stan, 19. julija, s. Nemško vrhovno poveljstvo je ponoči izdalo naslednje izredno uradno poročilo:

Prodiranje skozi zelo utrjeno Stalinovo črto med Mogilovim in Vitebskom se je raztegnilo onstran Smolenska. Smolensk sam, ki ga je sovražnik trdovratno branil, je bil zavzet 16. julija. Vsi sovjetski poskusi za zopetno osvojitve tega mesta so spodleteli.

Rusija, 19. julija, s. Kakor javlja nemški poročevalski urad, so se med včerajšnjimi srđitimi boji jugozahodno od Smolenska posrečilo nekemu bataljonu nemške pehote vdreti globoko v sovjetske črte. Pred neko vasio je nemška pehota nalezla na silovit odpor, ki je bil zlomljen po tridnih bojih moža proti možu. Pri zasledovanju sovjetskih čet po tamošnjih gozdovih se je nekaterim nemškim oddelkom posrečilo obkoliti in zajeti vse poveljstvo neke sovjetske divizije.

DNB poroča dalje, da so nemški oddelki med čistjenjem na bojišču pri Kišinjevu ujeli že več tisoč ruskih vojakov, med njimi tudi polkovnika Valentina Gavrilova. Ta se je v raztrgani uniformi oglasil pri nemškem poveljstvu in povedal, da se je po več dni trajajočem begu v neredu odločil, da prostovoljno gre k Nemcem. Ni mogel verjeti divjim storiljem glede izgube. Zajetih je bilo 1500 mož. Kakor so Nemci ugotovili, so to bili sami bivši kaznjenci, ki so jih politični komisariji izpustili iz ječ ter jih uvrstili med napačne oddelke.

DNB poroča, da so nemške čete, ki napredujejo proti Leningradu, v okolici Pejpuškega jezera naletele na odpor nekaterih sovjetskih oddelkov. Razvila se je kratka, toda silovita bitka, ki je prinesla Sovjetom hude izgube. Zajetih je bilo 1500 mož. Kakor so Nemci ugotovili, so to bili sami bivši kaznjenci, ki so jih politični komisariji izpustili iz ječ ter jih uvrstili med napačne oddelke.

Včeraj sta nemško letalstvo in protiletalsko topništvo sestrelila 66 sovjetskih letal. 15 jih je bilo uničenih na tleh.

Pri včerajšnjih nemških letalskih napadih na progo med Smolenskom in Moskvo je bila ta zveza na več krajih pretrgana in zadeti številni vlaki. Nekateri so bili uničeni, drugi pa so morali skočiti s tira. Pri tem je bilo prisiljenih k molku 9 sovjetskih protiletalskih baterij.

Helsinki, 19. julija, s. Finski državni poročevalski urad javlja: Iz zanesljivega vira se je zvedelo, da je finska ofenziva v predelu ob Ladoškem jezeru, ki se je začela 10. julija, že prinesla zaključne izide. Finske čete so začele uspehe spreminile v popoln zlom fronte. Važnim sovražnikovim enotam je bila odrezana pot za umik. Nekateri finski oddelki so med temi vojnimi nastopi v šestih dneh prehodili do 150 km. Zasedeno ozemlje se čisti.

Načelni govor španskega državnega poglavarja ob petletnici revolucije

Madrid, 19. julija, s. Španski državni poglavar general Franco je imel ob petletnici narodne revolucije na letnem zboru Falange daljši govor, v katerem je najprej poudaril, da je z revolucijo bila dobljena vojaška bitka za svobodo Španije, zdaj pa se vojne bitke za enotno politično ureditev. Odstraniti je treba spletke in izdajstva stoletnih sovražnikov Španije, ki niso nikdar mogli prenehati njene veličine.

Govor o notranji politiki je general Franco poudaril, da je Španija že prebila dve leti najtežje gospodarskega narodnega življenja. Gospodarsko življenje v Španiji je bilo že oteženo zaradi tega, ker so nekatere države — kakor na primer Argentina — hotele olajšati dovoz žita v Španijo, druge države pa — kakor na primer Amerika — pa hočejo v najtežjih trenutkih, ko primanjkuje celo kruha, ovirati vnos v Španijo. Kadar pa nazadnje te države izjavljajo, da hočejo sodelovati pri obnovi španskega gospodarstva, tedaj se za takšno plemenitostjo vedno skrivajo zelo dvomljivi politični nameni, ki niso v skladu s suverenostjo in častjo svobodnega naroda.

Gre tedaj zato, je poudaril general Franco, da premagamo težave te gospodarske vojne, da ostanemo trdni in da gremo naprej po jasni poti zunanje politike, ki se ne da motiti po strasteh vojnega razpoloženja. Španija mora na novo urediti svoje gospodarsko življenje in to v okviru strožje discipline. Vlada bo izdala izredno ostre odredbe proti motilcem in špekulantom.

Nemir Španije ne sloni na tem, da bi dvomila o izidu tega boja, ki je sicer že odločen, ampak sloni na tem, da se ne more izločiti domneva, da skušajo politični voditelji drugih narodov naložiti Evropi še nove nesreče. Toda Španija se mora pripraviti in delati tako naprej, da bo nudila svetu jasen vzgled zedinjenega naroda, ki je pripravljen z vsemi sredstvi braniti lastno neodvisnost in svoje pravice.

General Franco je nato poudaril, da ne more nikdo drugi bolj ko Španija zagotoviti, da Evropa nima nobenih želja do ameriških posesti in je mnenja, da bi se vojna med dvema kontinentoma zožila na pomorsko vojskovanje, ki bi bilo precej dolgo, bilo bi pa brez slehernega praktičnega zaključka. Prav tako pa ameriški kontinent ne sme računati na poseg v evropske zadeve, ne da bi s tem moral prevzeti tvegano jamstvo za katastrofo. Zato ni

Berlin, 19. julija, s. Nemški poročevalski urad javlja, da so se nemška letala 17. julija vzhodno od otoka Oesela v zalivu pri Rigi zapela v boj z enotami sovjetske vojne mornarice. Nemška letala so takoj planila v napad in spustila svoje bombe na ladje. Dva rušilca sta bila hudo poškodovana, v drugem napadu pa so bili resno zadeti še trije rušilci.

Med boji pri Pejpuškem jezeru so nemški pehotni oddelki zajeli štiri stotine mladih komunistov, starih 16 in 17 let, ki so bili pod orožjem od februarja meseca dalje.

Po poročilu finskega lista »Kaupalehti« so nemški motorizirani oddelki nenadno prišli na sovjetsko letališče v neimenovanem kraju pri Lenin-

gradu ter zajeli zelo veliko nepoškodovanih sovjetskih letal, v okolici letališča pa jim je padlo v roke veliko četveronožcev z vozili.

V zadnjih 24 urah je Helsinski imel dva letalska napada, a brez znatne škode. Nova spuščanja sovjetskih padalcev so docela spodletela.

DNB poroča iz pristojnega vira, da so pri operacijah za osvojitve letonskega pristanišča Libave Nemcem padle v roke krajevne ladjedelnice preden so jih mogli Sovjeti znatno uničiti. Nemci so dobili v roke tudi štiri sovjetske podmornice ter ladjo za pobiranje min »Lenin«. Sodijo, da so sovjetske izgube v Libavi tridesetkrat višje od nemških.

Vojno poročilo štev. 408

Letalske in pomorske zmage na afriškem bojišču

Uradno vojno poročilo štev. 408 pravi:

V bližini Malte so naši letalski oddelki imeli hude boje s sovražnimi lovskimi letali, ki so bila v premoči. Pet angleških letal je bilo sestreljenih, eno naše letalo pa se ni vrnilo na svoje oporišče.

Severna Afrika: Italijansko in nemško letalstvo je pri Tobruku znova bombardiralo baterije in utrjene postojanke v trdnjavi, kjer so nastali požari in eksplozije.

Na jugozahodu od Sidi el Baranija so naše lovskie enote napadle v nizkem letu avtomobilska vozila in sovražne čete. Med novimi napa-

dom proti dvema ladjama, ki sta biti zasledeni na severu od Marsa Lucha — o čemer poroča včerajšnje uradno poročilo — so letala osi potopila še drugi parnik, nemški lovci pa so v spopadu s sovražno letalsko skupino, ki je skušala ščititi prevoz, sestrelili pet angleških letal vrste »Curtiss P 40«.

Sovražna letala so bombardirala Bengazi in Derno in povzročila nekaj žrtve med muslimanskim prebivalstvom v Derno.

V noči na 18. julij je nekaj letal metalo bombe na Palermo. Tri osebe med civilnim prebivalstvom so bile ranjene.

Vzhodna Afrika: Položaj nespremenjen.

Vlada generalov in admiralov na Japonskem

Tokio, 19. julija, s. Knez Konoje je včeraj sestavil novo japonsko vlado, katero je takoj predložil v potrditev cesarju. Novi ministri bodo danes prišli. Člani nove japonske vlade so: predsednik vlade in pravosodni minister: knez Konoje;

zunanj minister in min. posesti onstran morja: admiral Teijiro Toyoda;
notranji minister: Haromosi Tanabe;
finančni minister: Masacuma Zgura;
vojni minister: brigadni general Hideki Tojo;
minister za vojno in mornarico: admiral Koširo Oikava;
prosvetni minister: dr. Kumihiko Hašida;
minister za kmetijstvo: Hiroja Ino;
minister za industrijo in trgovino: podadmiral Seizgo Sakonji;
minister za promet: Šozo Murata;
minister za zdravstvo: brigadni general Šihiko Koizumi.

Ministri brez portfelja so: baron Koširo Hiranuma, brigadni general Teiši Suzuki in brigadni general Heisuke Janagava.

V vladi so ohranili svoje položaje načelnik kabineta Kenji Tomita, ravnatelj zakonodajnega urada Naokai Murase in predsednik urada za informacije dr. Nobumu Ito.

Nemško zanimanje za Italijansko vojsko, odhajajočo na Vzhod

Berlin, 19. julija, s. Nemško javno mnenje se še vedno zelo zanima za prehod italijanskih čet, namenjenih na vzhodno bojišče. Čete so bile povsod predmet toplih izrazov simpatij s strani nemškega prebivalstva. »Angriff« piše, da je treba poudariti med drugim globoki vtis, ki so ga italijanske čete vzbudile pri prehodu skozi različna nemška mesta med prebivalstvom, ki je v množicah prihitelo na postaje, da obdari odhajajoče vojske s cvetjem in da jim izreče žive želje za zmago.

Oklic generala Antonescu Bukovincem in Besarabcem

Bukarešta, 19. julija, s. Vrhovni poveljnik na nemško-romunskem bojišču v Moldaviji, general Antonescu, je beserabskemu in bukovinskemu prebivalstvu dal oklic, v katerem pravi, da so te stare romunske pokrajine osvobodjene po volji Boga in po krvi hrabrih nemških in romunskih vojakov. V oklicu omenja boljševiška divjaštva v teh pokrajinah ter naznanja, da se bo začelo obsežno obnovitveno delo.

Nemško vojno poročilo

Hitlerjev glavni stan, 18. julija, 1p. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

V boju proti Angliji je letalstvo ponoči bombardiralo s močnimi silami ponovno skladišča, mlino in pristaniške naprave v Hullu. Izbruhnilo so veliki požari in nastalo so močne eksplozije. Ostala letala so pred angleško vzhodno obalo potopila 3000 tonsko tovorno ladjo, poškodovala dve drugi veliki trgovski ladji in uspešno napadla letališča v Midlandu.

Pri poskusih angleških bojnih in lovskih letal, napasti obalo Rokavskega preliva, so letali in protiletalsko topništvo sestrelili 10 sovražnih letal. Minolovci se nad Rokavskim prelivom sestrelili štiri letala.

Angleška letala so ponoči zmetala v zahodni Nemčiji nekaj rušilnih in zažigalnih bomb, učinek pa ni bil omembe vreden. Nočni lovci in protiletalsko topništvo je sestrelilo tri napadajoča angleška letala.

Grožnje lorda Halifaxa Japonski

Washington, 19. julija, s. Angleški poslanik v Združenih državah lord Halifax je govoril snoči v glavnem mestu Kalifornije San Franciscu o politiki Anglije do Japonske. Zatrjeval je, da Anglija ne bo dopustila, da bi kdo ogrožal njene koristi na Tihem morju. Poslanikov govor je bil ves prepleten s komaj prikritimi grožnjami in z zlobnimi izrazi prijateljstva za Japonsko. Lord Halifax je povzdignil glas da bi ga slišali čez veliko morje in dejal, da je Anglija pripravljena izogniti se zapletom na Daljnem Vzhodu, da pa se nikakor ne misli odreči svojim postojankam. Na koncu je ponovil Churchillovo trditev, da Anglija zavrača sleherno pomirjenje in da misli nadaljevati vojno do uničenja sovražnikov angleške svetovne države.

Italijansko-nemška komisija za razmejitve v Sloveniji je začela z delom

Ljubljana, 19. julija.

Italijansko-nemška mednarodna komisija za določitev meje na slovenskem ozemlju je začela s svojim delom v Ljubljani.

Bolgarski obisk v Rimu

Sofija, 19. jul. s. Kraljevi italijanski poslanik v Sofiji, grof Magistrati, ki bo spremljal predsednika bolgarske vlade Filova in zunanjega ministra Popova pri njunem potovanju v Rim, je bil včeraj v dolgi avdienci sprejet pri kralju Borisu.

Junaška smrt slovitnega letalca

Rim, 19. julija, s. Včeraj jutraj je med poletom na novi vrsti poskusnega letala našel slavno smrt pilot podpolkovnik Artur Ferrarin. Brž ko je Duce zvedel za junaki konec hrabrega letalca, je naročil, naj polože venec cvetja na njegovo truplo.

Ferrarin spada z maršalom Balbom in De Pinedom med pionirje italijanskega letalstva in med njegove največje junake. Leta 1920, je dopolnil nezasišano letalsko dejanje: letel je iz Rima v Tokio, s čimer je njegovo ime postalo naravnost bajeslovno. Zatem se je ves posvetil prenovi italijanskega letalstva. 1925 je izvedel krožni polet po evropskih prestolnicah ter vozil v svojem letalu belgijskega in romunskega kralja. Dosegel je svetovno prvenstvo v poletu na daljavo in v vztrajnostnem poletu, pri poletu v sklenjenem krogu, zmagovito je poletel iz Rima v Brazilijo ter dosegel svetovno prvenstvo v ravni črti. Obiskal je južnoameriške prestolnice ter si pridobil velike zasluge za slavo italijanskega letalstva. Duce mu je sam napisal predgovor za knjigo »Leti po svetu«. Njegova poslednja žrtev, ki jo je dal pri tveganem poskusu, za katerega se je ponudil prostovoljno, je enaka žrtvam na bojišču.

Izmenjava italijanskih in sovjetskih diplomatov

Carigrad, 19. julija, s. V nekem kraju na turško-sovjetski meji je včeraj prišlo do zamenjave italijanskega diplomatskega osebja iz Moskve s sovjetskim diplomatskim osebjem iz Rima. Italijanski diplomati so odpotovali v Ankaro, od koder pojdejo v Carigrad.

Vesti 19. julija

Ameriški listi poročajo, da je treba pričakovati v kratkem vladne krize v Angliji. Churchillov položaj naj bi bil omajan, toda ne še toliko, da bi ga zamenjal kdo drugi, marveč, da bo le moral del svoje sedanje oblasti odstopiti drugim ministrstvom.

Vsi vojniki 44. ameriške divizije razen častnikov, so nekemu senatorju poslali brzojavko, v kateri protestirajo, da jim je bila podaljšana služba v vojski in ga prosijo, naj ojači svoj boj proti vstopu Amerike v vojno.

Romunski državni poglavar general Antonescu bo s svojimi četami zmagovito vkorakal v Kišinjev, prestolnico bivše romunske Besarabije. Zaradi tega so v Bukarešti že zdaj izobesili romunske, italijanske in nemške zastave ter slike voditeljev vseh treh držav.

Hitler je včeraj sprejel podpolkovnika Gallanda, poveljnika nekega nemškega lovškega oddelka ter stotnika Oesaua ter jima podelil visoko odklikovanje hrastove vejice z meči na viteškem križu Zeleznega križa.

Vsi poskusi angleškega letalstva, da bi se v noči od 16. na 17. julij približalo nemškemu ali zasedenemu ozemlju so spodleteli. Pri tem je bilo zbitih 32 angleških letal, poroča DNB.

Predsednik irske vlade de Valera je v poslanski zbornici imel govor o zunanji politiki in dejal, da se bo Irski branila, če jo bo kdo napadel in da bodo Irski umirali za stvar, ki bo nedvomno pravična. To je prvo in zadnje načelo irske zunanje politike.

Vojaška komisija ameriškega senata je odobrila zakon, ki daje Rooseveltu pooblastilo, da za potrebe državne obrambe lahko zaseže vse zasebne stroje in orodje, ki bi utegnili koristiti vojaškim potrebam.

Kakor poroča »Völkischer Beobachter«, so v Združenih državah uveljavili takimenovani Rockefellerjev načrt za poglobitev odnosov med ameriškim in japonskim. Ta načrt služi propagandnim namenom Združenih držav. Za vplivanje na javno mnenje po drugih republikah na ameriški celini so zdaj določili nič manj kakor šest milijard dolarjev.

Bivši grški kralj Jurij misli v kratkem odpotovati v Združene države, ker se je naveličal bivanja v južnoafriški prestolnici Pretoriji, poroča »New York Tribune«.

Kdor je slišal pred tremi tedni koncert Italijanskega tria (Casella, Poltronieri, Bonucci) v veliki Filharmonični dvorani, prav gotovo ne bo opustil koncerta, ki bo v ponedeljek dne 21. t. m. in ki ga bo izvajal čelist italijanskega tria slavni umetnik Arturo Bonucci. Redki so pri nas čelistični koncerti, zato vlada za nastop italijanskega mojstra tem večje zanimanje. Bonucci je velik umetnik, ki suvereno obvlada svoj instrument, sestava koncertnega sporeda pa nam dokazuje njegovo bogato znanje literature. Posebno opozarjamo, da bo umetnik igral veliki Dvořakov koncert za čelo in klavir op. 104. Poleg Dvořaka so na sporedu Sammartini, Boccherini, Haydn, Respighi, Alfano, Guerrini in Casella. Koncert bo pod pokroviteljstvom Visokega Komisarata v ponedeljek 21. t. m. ob 19. uri zvečer v veliki Filharmonični dvorani. Predprodaja vstopnic v Knjižarni Glasbene Matice.

»SLOV. DOM« v vsako hišo!

Mladina odhaja na počitnice

Dovolj je bilo šolskih skrbi, zdaj pa še malo zraka in sonca in življenja na kmetih

Ljubljana, 19. julija.

Šolske počitnice so. Mladina je rešena vseh skrbi, ki so jo trle med šolskim letom. Šolska vrata so zaprta, le na državni realni gimnaziji v Vegovi ulici je tudi še sedaj živo. Tisti dijaki, ki niso uspešno končali razreda, imajo tamkaj ponavljalni tečaj. Vsak dan imajo malo učenja, to pa zato, da ne bo h koncu prišlo vse naenkrat nad glavo. Vsak dan malo učenja, pa bodo do jeseni lepo predelali učno snov in korajžno stopili pred izpitno komisijo. Ti dijaki so prikrašani za eno radost: ne morejo namreč iz mesta na deželo, ne morejo na počitnice.

Ze med letom so dijaki-sošolci delali narčne, kam jo bodo mahali, ko bodo počitnice. Mnogi so ostali samo pri načrtih, drugi pa so jo res ubrali, kakor so se domenili. Vsak dan odhaja iz mesta po ena ali več študentovskih družbic na počitnice. Letos so jo skoraj vsi mahali proti Dolenjski, ki doslej še nikdar ni bila tako »obrajana« kakor je letos. Letos se bodo marsikomu odprle krasote naše vinorodne Dolenjske. Mnogi so bili pa tudi že prej kar zaljubljeni v dolenjske griče, lepe trate, vinorodne griče. Mnogi Ljubljanci so že dolga leta odhajali na počitnice ob bregove Krke. Vseposvodi si jih mogel srečati: pri Žužemberku so se začele počitniške postojanke, tu in tam si videl bele razpete šatore v krasni dolini Soteske in še dalje ob zeleni, topli Krki proti Kostanjevici. Da, Dolenjska se je marsikomu priljubila. Tja so hodili taboriti skavti in člani še drugih orga-

nizacij. Tudi letos so jo dijaki mahali tja doli. Po večini so zajahali svoja kolesa, na hrbe so si zadel obložene in napolnjene nahrbtnike in haid v prostost, v naravo. Natančno so preračunali, kam bodo šli, kje bodo postavili šotore, kaj bodo jedli, koliko bodo zapravili. Tudi manj petični so odšli na počitnice. Ti so si naredili pa kar poseben počitniški načrt. Takole so dejali: podnevi bomo pomagali kmetom na polju in travnikih, pa bomo dobili hrano. In hrana je glavna stvar. Tako jim bodo minile počitnice brez kakšnih večjih izdatkov. Ponoči bodo na svežem zraku pod šotiro, povedi bodo delali in si utrjevali telo, ostanek prostega časa pa bodo porabili za kopanje in druga razvedrila. Kdor pa si je med letom prihranil kaj cvenka, ali je dobil od doma kakšen izreden »kredit«, no, takemu pa ne bo treba prijeti za grablje.

Ce te nedeljski izlet zanese na Dolenjsko, pa naj bo že kamor koli, povsod boš srečal znane ljudi, srečal boš prijatelje, ki so na počitnicah. Povabijo te tudi na svoj »dom« in te pogoste, seveda če imajo kaj pri roki. Zagoreli so, pripovedujejo ti kako žive in se prav pohvalijo, kako so zadovoljni z Dolenjci. Enim je čas odmerjen, drugi pa pravijo, da bodo ostali tam toliko časa, dokler se bo dalo. Sicer pa imajo prav: kaj naj pa počnejo v mestu? Kar ostanejo naj nekaj časa med kmeti, s kmečkim delom naj si utrdijo telo, uživajo naj prostost, vodo in zrak, da se bodo zdravi in polni življenja spet vrnili v šolske klopi.

Važne izjave srbskega komisarja Ačimoviča

Upokojeni bodo vsi državni uradniki, ki imajo že 30 let službe

Belgrad, 19. julija. s. Srbski komisar za notranje zadeve, Ačimović, je večer izjavil zastopnikom časopisja, da je eden prvih ukrepov, ki so nujno potrebni za normalno življenje v deželi, odstraniti velikansko birokratično navlako, kakršna je bila v bivši jugoslovanski državi. Priporočil je, da takšna birokracija zaposluje dvakrat toliko uradnikov, kakor pa bi jih bilo v resnici treba. Zaradi tega bodo uradniki in uslužbenici, ki so

stari že 60 let in ki so že 30 let v državni službi, takoj upokojeni.

Komisar Ačimović je nato govoril še o vprašanju prehrane in je dejal, da to vprašanje ne povzroča nobenih skrbi, čeprav se bo zdaj vrnilo v domovino okrog 100.000 Srbov iz raznih pokrajin bivše Jugoslavije. Porazdelili jih bodo po raznih krajih ter jih pritegnili k organizaciji obvezne delovne službe.

Ljubljana dela, dela vseposvodi

Urejanje hodnikov pri vseučiliški knjižnici

Ljubljana, 19. julija.

Pri veliki in moderni zgradbi vseučiliške knjižnice urejajo sedaj hodnike okrog zgradbe. V notranjosti so dela skoraj že končana, sedaj pa so vsa dela posvečena le prevajanju knjig in drugih predmetov, ki bodo imeli odsej svoj prostor v modernu urejenih prostorih vseučiliške knjižnice. Kakor vse kaže, bodo v jeseni, ko se bo začel spet pouk na našem vseučilišču, izročeni v uporabo tudi novi knjižnični prostori. Že sedaj je mogoče videti študente, kako prihajajo v študijske prostore, iz česar lahko sklepamo, da bo vseučiliška knjižnica v bodočem študijskem letu še neprimerno bolj obiskana.

Z Goriške in Krasa

Podatki o goriški bolniški blagajni. Od 1. do 28. junija 1941 je bilo stanje pri bolniški blagajni v Gorici naslednje: Povprečno število zavarovancev: moških 16.873, žensk 3800, skupno 20.173. Povprečno število bolnih 386. Na vsakih 1000 zavarovancev je prišlo povprečno 19 bolnikov. V bolniški oskrbi je bilo: v ambulanah za podredovane bolezni 3488 oseb, v bolnišnici za ošesne bolezni 144, na oddelku za dermosifilopatijo 144, na oddelku za otorinolaringologijo 154, na ženskem oddelku 169, na zobnem oddelku 132. Pri bolniški blagajni oddanih receptov 4226. Izplačane podpore: bolniške podpore 89.604 L, podpore zaradi uboštva 2557.50 L, za posmrtnine 1140 L, izredne podpore 1474.50 L, skupno torej 94.776 lir. — Od 1. januarja do 28. junija 1941 je ta bolniška blagajna plačala v gotovini skupno 678.500 lir.

Nove tarife za klanje živine. V Kaprivi so bile v začetku julija določene naslednje nove tarife, ki jih morajo plačati ljudje, če hočejo doma zaklati kakšno žival: Za zakolj vola, krave ali telce 15 lir, majhnega teleta 10 lir, prasca, tečka do 50 kg 4 lire, prasca od 51 do 100 kg 8 lir, za nad 100 kg tečka pa 12 lir. Če se katera zgoraj navedenih vrst živali ponese, da jo je treba nujno zaklati, in za živali, ki tehtajo manj ko 30 kg, je tarifa polovična. Za zakolj ovce, koze, koštruna ali ovna je treba plačati po 2 lire, za jagnje in kozlička pa po 1 liru. Za vsakih 100 kg zmrznjenega mesa pa po 3 lire.

Igor Zagrejen:

Čelešnik

Cedalje težja in hujša sapa je prihajala od zgoraj.

Menih je počival. Dolgo ni bilo glasu od njega. Končno pa je zavpil navzdol: »Do mene pridil! Bogve kako sicer ne boš stal, ampak ne gre drugače!«

Ihta je iztolkel kline.

Z zanko na vrvi, ki jo je potegnil skozi obroček, je pred seboj vpel nahrbtnik.

Menih je potegnil in ni minilo dolgo, ko sta bila oba pri njem.

Dva nova kline sta zapela, vponki sta hlestnili v njih. Menih se je po počti pretiščal še malo više, zabil klin in se zagoden ustavil. Noge so mu podhrtevale od napora in prisljenke drže.

Poč se je izgubljala v ogromnem previsu.

Kakor pa je že tičal v njej nerodno, je le izvlekel iz žepa polovično in si jo prižgal.

»Še malo više pridil! Tik pod menoj je robček, da boš za silo lahko stal! Pa zabij, če najdeš špranjol!« je zavpil, ko je pokadil.

Ko je bil Ihta pod njim, je potegnil za seboj obe vrvi skupaj, jih v dve gube zvlekel skozi vponko v zabitem klinu ter jih zapel v vponko ob pasu.

Še malo je počakal, da se je oddahnil, potem pa se je iz počti začel previdno spuščati rahlo navzdol proti levi po skoraj gladki steni. Z desno je stregel vrvmca, z levo pa je iskal oprimkov. Končno se je ustavil na čisto kratki, navzdol obrnjeni pločasti poliki, s katere je krepko pljunil naravnost podse na gručo pod steno. Preden je izpel iz vponke nov klin in ga zabil.

Ihta je zlezal kvišku, se razvezal, zavozljal ob koncu vrvi, snel nahrbtnik, ga zapel v vponko ter ga spustil k Menihu. Potem pa se je z vponko v vrvi, ki jo je imel okrog prsi, zapel v spodnjo glavno vrv ter se podrsal počez ob steni navzdol do Meniha.

Zvlekl sta vozle k sebi in Ihta se je spet navezal.

Navpična stena je grozeče kipeła nad polico, visok previs se je ob kraju stezal nadno. Razen orjaškega oboka tik pod Čelešnikovim vrhom ni bilo videti naprej kot ničesar.

Dobro varovan si je Menih pomagal deset metrov navzgor. Tam se je ustavil in se dalj časa oddihal.

Potem pa je zabil klin, skozi vponko v dve gube potegnil vrvi za sabo, vpel zanko v vponko sredi pasu, potegnil od stihir in zunanj in en notranji konec ter se pomaknil više. Ko je na ta način prišel skoraj tik do kline nad seboj, je z leve napravil na vrvi v drugi vponki vozle in obtičal. Z nogama gozd ob navpično steno je čepel ob njej kakor detel ob deblu in zabijal v previsno steno nov klin. Spet si je na isti način pomagal naprej, in še dvakrat ali trikrat.

Ves se je tresel od napora. Čutil je, kako mu v vratu nabrekajo žile in šumi kri v glavi.

Prostorna polica se mu je prikazala, ko je končno prilezel na vrh previsa. Zabil je klin zase, enega za pa Ihto. Skozi vponko v tem klinu je potegnil vrvi, da se je napravila zanka, ki jo je spustil do Ihte.

Ta se je zapel, Menih pa ga je z nahrbtnikom vred potegnil do sebe.

Hudo je bilo delo do tem, tako da se razen zanj za kaj drugega nista ugnitela zanimati.

Zdaj pa sta sedla in ostrmela nad divjostjo stene.

Navpično je padala podnjo, dosti čez sto me-

doslej, da je vreme njih ukanilo. Na desetine in desetine pridnih rok meče kamenje, meša gramoz, koplje ilovico. Eni grade in zbijajo skupaj razna lesena ogrodja, drugi zravnajo spet betonsko mešanico. Vsak ima svoje delo, skoro brez besed delajo. Res, vreme je bilo te dni kot našlaž za dela in treba ga je bilo do kraja izrabiti in se zavarovati pred kakšnimi iznenadenji. Toda danes je takšno vremensko presenečenje žalibog prišlo.

Leva polovica struge je že skoro zbetonirana, ostane potem še druga polovica. Ker mešata betonsko mešanico kar dva stroja na električni pogon, gre delo mnogo hitreje od rok, kot pa, če bi mešali delavci z lopatami, kakor to delajo pri manjših stavbah. Ko bo leva stran struge povsem dogotovljena, bodo potem čez ta beton spustili vodo in bodo začeli z deli na desni polovici. Če vreme ne bo nagajalo, bo Ljubljana kmalu za jezena, kakor je to v naruri. Ko bo zatvornica postavljena, se bo vodno stanje v mestu precej zvišalo, pač toliko, kolikor bo potrebno. Potem bo struga tudi mnogo lepša, saj se ne bodo videli na dnu razni razbiti lonci in druga ropotija, kot doslej.

Upravičene pritožbe zaradi pretiranih cen južnega sadja in zelenjave

Odsek za kontrolo cen pri Visokem Komisariatu in mestni tržni urad dobivata vedno nove pritožbe zaradi pretiranih cen južnega sadja in uvožene zelenjave v Ljubljani. Odsek za kontrolo cen je mestnemu tržnemu uradu tudi sporočil, da do sedaj niti en veletrgovec z zelenjavo in sadjem v Ljubljani ni prošil za določitev cen, kakor bi to moral storiti po zakonitih predpisih. Pripominjamo tudi, da se proti pretiranim cenam južnega sadja in uvožene zelenjave pritožujejo posebno prebivalci italijanske narodnosti, saj te cene v Ljubljani nikakor niso v pravi razmerju s cenami na italijanskih trgih.

Zato ljubljanski mestni tržni urad opozarja vse trgovce z zelenjavo in sadjem na debelo, naj takoj prošijo za določitev cen pri odseku za kontrolo cen Visokega Komisariata, in sicer za vsako pošiljatev blaga, ki jo dobe. Mestni tržni urad pri tem izrecno poudarja, da se uvoženo blago, ki nima določenih cen na podlagi izkazil nabavnih stroškov, ne sme prodajati, ter pristavlja, da so tudi veletrgovci z zelenjavo in sadjem dolžni prodajalcem na drobno izstavliti račune in izkazila o potrditvi cen na debelo.

Ker je mestni tržni urad podobno opozorilo poslal tudi Združenju trgovcev zaradi obvestitve članstva, ki se ga tiče, mestni tržni urad upravičeno pričakuje, da se bodo prizadeji ravnali po oblastvenem naročilu ter tako proti njim ne bo treba podvzeti strožjih ukrepov.

V treh vrstah...

Na Dolenjskem se obeta letos lepa in obilna trgatve. Vreme se je zadnje čase zelo popravilo, vinogradniki pa so dobili pravočasno tudi dovolj modre galice, da so lahko zatrli škodljivo peronosporo.

V Beli krajini je žetev v polnem razmahu. Zemlja je obrodila prav dobro in če bo še druga letina takšna, se za letos ne bo bati pomanjkanja. Na Spodnjem Stajerskem smejo biti otroci čez 12 let zaposleni le 4 ure na dan, ne šolobvezni otroci 6 ur, mladeniči od 14. do 18. leta in ženske ne smejo biti zaposleni v nočnem času od 20 do 6 zjutraj.

Neznanega utopljenca je Drava naplavila pri železniškem mostu v Ptuj. Kdo je utopljenec doslej še niso mogli ugotoviti.

Ključavničarski vajenec Zdešar se je peljal s kolesom, pa je na Viču tako nesrečno padel, da si je zlomil desnico.

50 letnega delavca pa je vrgla božjast v Drenikovi ulici. Pri padcu je zadel ob rob hodnika in je dobil precej veliko rano na glavi. Reševalci so ga prepeljali v bolnišnico.

Pri Vinici je utonil v Kolpi 18 letni sin edinec posestnika Volkova iz Zapudja. Par konj je hotel prepeljati čez vodo, pa je na sredi reke omagal in utonil.

Novice s Hrvaškega

Tednik »Hrvatska gradac« objavlja izjavo trgovskega ministra Šimčica, v kateri pravi, da bo industrija, ki je na Hrvaškem, ostala lastnina hrvaških državljanov in da bo storil vse, da niti ena industrija ne bo prišla v tuje roke. Zaradi izdelave točnega načrta za pospeševanje industrije je bo v kratkem v Zagrebu posebna konferenca, na katero bodo povabljeni zastopniki vseh gospodarskih slojev.

Za zasluge, ki jih je izkazal ustaškemu pokretu in ob priliki razpada bivše Jugoslavije je poveljnik imenoval za ustaškega podpolkovnika izven staleža in službe Cirila Čudino.

V Zagrebu so ustanovili Hrvatsko-bolgarsko društvo.

Novi mostarski župan. Za župana v Mostarju je postavljen Muhamed ef. Butum.

Na Hrvaškem je bilo pri zamenjavi 1000 dinarskih bankovcev tega denarja za 4 milijarde.

trov je že bilo dol do gruča. Kakor dva ptica sta čepela na tem majhnem varnem prostorku, skoraj čudežnem zavetišču pred grozotnostjo in negotoljubnostjo gladkega, navpičnega askalovja, ki je povsod okrog njih grozila s pogibeljo.

Od police naprej sta se menjala.

Ihta je plezal prvi, Menih pa je varoval in naravnal nahrbtnik, kadar ga je moral snemati, da ga je Ihta povlekel k sebi.

thitro je mineval čas.

Ko je človek ves osreden v eno samo stvar, ko ima čez glavo opravka s samim seboj in s tovarišem, da se ju stena ne more otestiti, so ure podobne minuti.

Cedalje silnejša je postajala globina, čedalje težji svet, ki sta ga jemala napol s strahom, napol s pogumom.

Čelešnik ju je silil k spoštovanju.

Vedno hujše zapreke jima je postavljala.

Po navpični steni sta morala nekje skoraj v gladkem navzgor. Na koncu je strmina za spoznanje popustila, skrivčena poč se je vlekla čez gram-pasto ploščo in se izgubila v skali pod nerodnim, malo ven pomaknjenim pragom.

Uro dolgo sta se ob njem zamudila.

Neprestano so zviška donela povelja:

»Napni vrvi!« »Popuščaj!« »Pomalem popuščaj!« »Napni!« »Popusti leve!« »Desno napni!« »Sel!«

V nizki lopi na koncu nekega kamina sta počivala.

Ihti je hotelo biti slabo.

Tesnoben, zopern občutek ga je dušil.

Obsedela sta toliko, da ga je minulo.

Na drobni lašti so rasle kiselske zvončice sredi čisto gole kamnitne pušče vse naokrog.

Novice iz Države

Velikasten pogreb žrtve angleškega letalskega napada na Messino. Trupla treh otrok in 83 letnega starčka, žrtve nedavnega angleškega letalskega napada, so v Messini pokopali z velikimi slovesnostmi. Pogreba se je udeležila ogromna množica ljudi, ki je še slednjč hotela izkazati čast žrtvam, ki so padle na »domačem bojišču«. Na čelu žalnega sprevoda so šli zastopniki Vojske, za križem duhovščina z zastopnikom nadškofa, nato pa za pogrebniimi vozovi, polnimi cvetja, svojci žrtve. Sledili so potem odličniki na čelu s prefektom, zveznim strankinim tajnikom, županom, pokrajinskimi zastopniki, poveljnikom mesta Messine, nakar so se razvrstili višji častniki, mestno zastopstvo in slednjč ogromna množica ljudstva.

Izvoz v Ljubljansko pokrajino brez posebnega ministrskega dovoljenja. Na pristojnih mestih so izdali odlok — kakor poroča »L'Eco di Roma« — po katerem smejo carinske oblasti neposredno dovoliti izvoz kakršnega koli blaga, tudi takšnega, za katerega je bilo potrebno posebno dovoljenje, v Ljubljansko pokrajino. Prav tako je bilo določeno, da smejo carinske oblasti same dovoliti brez poprejšnje odobritve uvoz v stare pokrajine Kraljevine Italije, in sicer vsakovrstnega domačega blaga s področja Ljubljanske pokrajine.

Nagrade kmetom za semensko pšenico. Poleg drugih nagrad, ki so jih uvedli z namenom, da bi kmetje čim več pridelali in da bi se tako doseglo tudi primerne cene poljskim pridelkom, je bilo določeno, da bodo kmetje iz državne blagajne dobili nagrado po 30 lir za metriski stot za izbrano semensko pšenico, ki je ni treba oddati v skupna skladišča.

Znatno znižanje cen na rimskem živilskem trgu. Po sklepu odbora za nadzorstvo nad cenami, ki je bil ustanovljen pri državnem ravnanstvu fašistične stranke, so zaradi dobre letine preteklo sredo znižali na vseh rimskih trgih cene sadju in zelenjavi za 20 odstotkov. Pristojne oblasti so se hotele potem tudi prepričati, koliko je pri prodajalkah ta odlok zalegal, pa so ugotovile, da ga je večina sprejela z razumevanjem. Prodajalci sami so tako lahko dobili slive že po 3.20 L, breskve po 3.50 L, paradiznike po 1.90 L in fige po 2 L, ljudem pa so jih potem na trgu prodajali seveda za malenkost dražje in sicer: slive po 3.85, breskve po 4.15, paradiznike po 2.60 in fige po 2.50 L. Istočasno je bilo uvedeno poostreno nadzorstvo nad tržnimi cenami ter uvedene tudi hujše kazni za tiste, ki se novih cen ne bi držali. Rimske gospodinje in tudi drugi, ki zahajajo na trg, da si kaj kupijo, so sklep o znižanju cen sadju in zelenjavi toplo pozdravili.

Nov ravnatelj »Messaggera«. Minister za narodno kulturo sporoča, da je na mesto dr. Francesca Malgerija imenovan za novega ravnatelja časopisa »Messaggero« dr. Fausto Buoninsegni, dosedanj glavni urednik, sobojevnik in fašist od leta 1919.

3000 vernikov v skupni avdienci pri sv. očetu. Iz Vatikana poročajo, da je sv. oče sprejel v sredo 3000 vernikov v skupno avdienco in dal vsakemu posebej poljubiti križ. Ko je papež prišel v sprejemno dvorano, so ga verniki sprejeli z navdušenim ploskanjem in vzklikanjem. Med navzočimi je bilo tudi 250 parov novoporočencev in nad 500 italijanskih vojakov. Ko se je sv. oče vrnil v knjižnico, je sprejel v zasebno avdienco kardinala Salottija.

Navodila za izsuševanje zemlje na Siciliji. Duce je v navzočnosti ministra za poljedelstvo in gozdarstvo sprejel glavnega ravnatelja za kolonizacijo sicilskih veleposelstev, prof. Mazzocchiya Ale-mannija. Ta je podal podrobno poročilo o tem, kako daleč je kolonizacija že napredovala. Duce je pazljivo poslušal izvajanja omenjenega ravnatelja, nato pa dal nova potrebna navodila za bodoče delo na tem polju, ki mora biti zdaj v vojnem času še bolj skrbno kot prej, da se bo lahko izvedlo tako, kakor je bilo določeno v načrtu, ki so ga začeli izvajati pred tremi leti.

Dekleta, ki so si umišljala, da so zastrupljena. Dvanajst delavk, ki so zaposlene v pralnici »La Nivea« v Napoliju, si je hotelo pripraviti za kosilo krompir. Dale so ga kuhat v posodo, ki ni bila dobro pocinkana. Po obedu so delavke začutile bolečine v želodcu in ko so ugotovile, da je lonec, v katerem se je krompir kuhal, znotraj okrušen, so bile vse prepričane, da so zastrupljene. Lahko si predstavljate, kako so bile v trenutku vse preplašene in zaskrbljene, kaj bo zdaj. Ubrale so jo k bližnjemu lekarnarju, od tod pa brž v bolnišnico po prvo pomoč. Pred zdravniki je teh dvanajst deklet, kolikor jih je jedlo tisti krompir, izjavilo, da se že bolje počutijo, vendar pa so jim za vsak primer še temeljito izprali želodec, da bi odstranili nevarnost, če je v resnici obstajala. Ta njihova dogodivščina pa se je kaj veselo končala. Izprali iz bolnišnice so šla ta dekleta takoj spet kuhati krompir, toda tokrat v boljšem loncu, tudi za vsak primer.

Poveljstvo hrvatske suhozemske vojske sporoča, da bodo hrvatski prostovoljci, ki bodo odšli na bojišče proti boljševikom, prejeli iste dohodke, kakor člani nemške oborožene sile. Prav tako tudi njihove družine.

Ob pedesetletnici rojstva znanega pesnika boema Tina Ujeviča mu je minister za prosveto nakazal izredno podporo 10.000 dinarjev.

Stezala sta se za njimi, dokler nista vseh počivila.

Razvezala sta nahrbtnik in skromno kosila. Tekla ni imel nobeden.

Ko sta vstala, nista nikjer našla špranje, kamor bi lahko zabila klin. Kjer sta poskušala, je brnel zamolkol, ni hotel peti više, ni zagrabil pečine.

Stena je bila zdaj v polnem soncu.

Gore nasproti njej so se metale plave sence, druge pa so se kopale v bleščeči luči opoldanskega sonca.

Nekje spodaj ju je moral nekdo spaziti. Ni nehal vriskati, dokler mu nista odgovorila z zračne višave.

Menih se je zbasal v poč nad lopo in se počasi plazil po njej kvišku.

Kar na lepem pa ni mogel nikamor več.

Dolgo je počival in nabiral moči, potem pa je zavpil:

»Zdaj pa le držil!«

To je bilo kar tako rečeno, kajti oba sta vedela, da bi tod Menihov padec potegnil za seboj tudi Ihto, saj ne bi mogel spodaj ob lopi z golimi rokami vzdržati sunka. Klina pa ni bilo moči tam zabiti.

Kakor bi bilo namáh šinilo nekaj živega po vrvi od enega do drugega se jima je zazdelo.

»V dobrem in hudem tovariša, pa četudi je po nama!« je šinilo Ihti skozi glavo in obšla ga je moška, ponosna, pa vendar na svoj način nežna in čista ganjenost. Občutek hvalečnosti do tovariša ga je presunil z močjo, da bi ga bilo kje v dolini sram. Od vsega srca je začel in potihem zaprosil sam pri sebi, da se Menihu ne bi nič hudega zgodilo, njemu če se že prav, le da bi Menih ostal živ, če se bo zdaj kaj zgodilo. (Konec prihodnjč.)

Uradni razglasi

Poštni paketni promet med Ljubljansko pokrajino in drugimi pokrajinami

Visoki Komisariat sporoča:

Od ponedeljka 21. julija bo vpovstavljen poštini paketni promet med uradi Ljubljanske pokrajine in drugimi pokrajinami Kraljevine Italije. Tarife bodo iste kot v Italiji. Paket ne sme biti težji od 10 kg. Za sedaj je služba omejena le na navadne pakete. Prepovedano je prilaščati paketom korespondenco in dodajati listkom napise, ki imajo značaj pisma.

Vsak paket bo moral imeti dve carinski izjavi.

Racioniranje jedilnih tolšč, sladkorja in mila

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podlagi svojih naredb z dne 18. junija 1941-XIX, št. 45 in 46, o dolžnosti prijave za zaloge življenjskih potrebščin in smatrajoč za umestno razširiti ureditev potrebščin na druge življenjske potrebšchine odreja:

Clen 1. Racionirajo se jedilne tolšče: mast, elanina, olje in surovo maslo, kakor tudi sladkor in enotno mlo. Mesečni obroki se določijo splošno.

Clen 2. Trgovci na drobno smejo oddajati racionirane potrebšchine samo za ustreznih odrezek živilske nakaznice.

Clen 3. Živilske nakaznice porazdeljujejo občinski uradi.

Ustroj razdeljevanja se poverja Prehranjevalnemu zavodu Visokega komisariata.

Clen 4. Obroki ne gredo ne proizvajalcem, ne tistim osebam, ki imajo po katerem koli naslovu katero izmed racioniranih potrebščin.

Clen 5. Racioniranje masti, slanin, olja in sladkorja stopi v veljavo z dnem 16. julija 1941-XIX. Za razdobje do 31. julija 1941-XIX gre potrošnikom polovica količine, navedene na živilski nakaznici.

Kdaj stopi v veljavo racioniranje surovega masla in mila, se določi pozneje.

Clen 6. Kakor koli storjena ali poskušana pre-

vara, da se priskrbijo racionirane potrebšchine, ki komu ne gredo ali pa si jih priskrbi v višji meri, nego mu gredo, se kaznuje v denarju od 100 do 5000 lir, v hujših primerih pa z zaporom od 15 dni do treh mesecev.

Clen 7. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino. V Ljubljani, dne 15. julija 1941-XIX.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Izravnavna plač in prejemkov za osebe bivše jugoslovanske države in drugih javnih ustanov

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, na podlagi kr. uredbe z dne 2. junija 1941-XIX, št. 492, o zamenjavi valute bivše kraljevine Jugoslavije v Ljubljansko pokrajino, na podlagi št. 3. kr. ukaza z dne 8. maja 1941-XIX, št. 291, o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine, glede na to, da se je začela zamenjava v Italijanske lire dne 19. junija 1941-XIX in ker smatra za potrebno upoštevati, da so se z omenjenim dnem spremenile v Italijanske lire plače in drugi prejemki uradnikov in plačevancev bivše kraljevine Jugoslavije, ki službujejo pri raznih državnih uradih Ljubljanske pokrajine, in nameščenecv vseh vrst pri upravnih raznih javnih ustanov, odreja:

1. Plače in drugi prejemki uradnikov in plačevancev prejšnjega režima, ki službujejo pri raznih državnih uradih Ljubljanske pokrajine, in nameščenecv raznih vrst pri upravnih krajevnih ustanov se morajo likvidirati od 19. junija t. l. dalje v razmerju 38 lir za 100 dinarjev.

2. Prejemki, spremenjeni v Italijanske lire v zgoraj navedenem razmerju, se morajo izplačati upravičencem dne 1. julija t. l., zaostanki pa, ki gredo prizadetim za razdobje od 19. do 30. junija t. l., se morajo izplačati čimprej, nikakor pa ne pozneje ko 1. avgusta t. l.

Ljubljana, dne 26. junija 1941-XIX.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Slovenski duhovniki v Srbiji in na Hrvaškem

V Srbiji in na Hrvaškem so naslednji slovenski duhovniki: Savli, Babnik, Bertonec, Vovk, Dobovšek, Zbontar, Bukovac, Govekar, župnik, Govekar, kaplan, Ogorelec, Toman, Kunstelj, Gostiša, Dodič, Soukal, Cuderman, dr. Robič, Golč, Droic, Cuk, Faturo, Močnik, Kržišnik, Hiti, Šušteršič, Filipič, Cvelbar, Cernilec, Frelih, Gornik, Hafner Tone, Lovšin Vinko, Platiša, Sitar, Starman, Stupica, Porenta, Stanovnik, Golmajer, Sušnik, Čampa, Hostnik, Supin, Vidmar, Spendal, Malovrh, Oman, Bešter, Poje, Novak, Pavlič, Kupljenik, Kovačič, Javornik Ivan in Tomaž, Funtek, Brečelnik, Pogačnik, Hafner Janez, Vilfan Janez, Peček, Gabršek, Veider, Blaj, Oblak, Kramar, Zabret, Markič, Rihar, Matevž in Janez, Kofalt, Pip, Blažič, Komljanec, Širaj, Zganjar, Sinkovec, Mihelič, Razboršek, Poljanec, Špahnkel, Zužek, Kopitar, Pečnik, Jeglič, dr. Kučic, pater Trontelj, Hönnigman, Krašna, Erjavec, Pogorelec, Klopčič, Carl-Miloš, Francič, Klinc, Langgerholz, Zalokar, Mikuz, Zelezny, Leser, Pavlin, Erjavec, Vavpotič, Hribar, Vondrašek, Hartman, Klemencič, Petrič, Razgoršek, Cebulj, Močilnik, Jelen in Boštele.

Športni drobiž

Nemški boksar Neusel je visok 187,5 cm in tehta 184 Pfd, dočim je Schmeilj velik 186 cm in je za 10 Pfd lažji od Neusela. Največji izmed nemških boksarjev pa je Köblin, ki je kar cela gora, saj je visok 194 cm.

Na ameriškem lahkoatletskem nebu je zasiljala nova mlada zvezda. Je to še dijak Davis, ki pa ima zelo hitre noge. Na progi 100 jardov teče le 9,4 sek. Na 200 jardov pa rabi 20,5 sek. Je to zelo dober čas, ki bo kmalu dosegel svetovni rekord.

Nov Harbigov svetovni rekord. Harbig je k svojima svetovnima rekordoma 400 m in 800 m dodal še tretjega na 1000 m. Dosedanji rekord na tej progi je star že 11 let in ga je pred tolikimi leti postavil Francoz Ladoumègue v času 2:23,6. Že večkrat so ga skušali polotiti vendar pa se nikomur doslej to še ni posrečilo. Pred nedavnim pa je Harbig izboljšal Ladoumègue-ov rekord za 2,1 sek. in je progo pretekel v času 2:31,5.

Za dansko nogometno prvenstvo sta se potegovala letos kopenhagenska kluba Frem in Fremat. V končni borbi je zmagal Frem z rezultatom 4:2. Gledalcev je bilo 23.000. Frem je bil že državni prvak v letih 1923, 1931, 1933 in 1936.

Čudna navada. Pred kako obravnavo so v srednjem veku v Angliji dvorano polivali z jesi-hom namočenem v pelinu, da so priče in porotniki laže prenašali neprijeten duh jetnikov in se ščitili pred kako nalezljivo boleznijo.

O vidrah. Ko se spusti vidra v vodo za svojim plenom (ribo), se lahko precej globoko potopi. Pri tem pa ne zagrabi ribe z gobcem, ampak s svojimi prednjimi taci ali nogami, ki imajo ostre kremplje.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 19. julija: Vincencij Pavel-ski, spoznavalec.

Nedelja, 20. julija: 7. pb. Česlav, spozna-valec.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska c. 10; mr. Bohinc ded., Cesta 29. oktobra 31.

V soboto 19. t. m. ob 20.30 bo v dvorani Delavske zbornice literarni večer Gelč Jonte-sove.

Nakaznice za mast, slanino, olje in sladkor se že dobre nekaj dni pri trgovcih, zato pa mestni preskrbovalni urad opominja vse dru-žinske glavarje ter sploh zamudnike, da mo-razo najpozneje do sobote 19. t. m. opoldne pri-ti k svojim trgovcem po te nakaznice. To za-vlaščevanje poslovanja s strani konsumentov je dokaz, da se ljudje premalo zanimajo za razne razglase in objave o prehrani, zato pa prosimo občinstvo, ki čita dnevnike, naj na da-našnjo objavo opozori svoje znance, da ne bo nepotrebnih zamud pri razdelitvi živil. Seveda pa ne velja ta opomin onim, ki so o pravem času pri svojih trgovcih vložili prošnje ali se pri-javili za navedena živila.

Ljubljansko gledališče

OPERA.

Začetek ob 20.

Sobota, 19. julija: »Pri treh mladenkah«.

Nedelja, 20. julija: »Faust«. Izven.

Zaradi preutrujenosti članov Opere so nadal-jnje uprizoritve opere »Ero z onega sveta«, ki bi jih morali odigrati še v letošnji sezoni za abonen-te, preložene na začetek prihodnje sezone.

»Pri treh mladenkah« je prikupna, prirsna in humorna spevoigra, ki ji dajejo vrednost Schubert-ove pesmi, komponirane kot izraz njegove ne-izrečene ljubezni ljubljenskem dekletu. Schuberta bo pel Janko, Hannerl — Vidaličeva, Hederl — Polajnarjeva, Heiderl — Barbičeva, Tschölla — Zupan, Tschölla — Španova, Grisi — Poličeva, Schobra — Belizar Sancin, Novotnega — Modest Sancin. Dirigent: D. Zebre. Režiser: D. Zupan. »Drevi, v soboto, bo predstava za abonente reda B. Opozorjamo, da bo to zadnja abonentska predstava v letošnji sezoni.

Kdo lahko postane član organizacije »Steirischer Heimatbund«

»Štajerski gospodar«, nemški tednik v sloven-skem jeziku za štajerske, prinaša naslednji članek o tem, kdo lahko postane član organizacije Steirischer Heimatbund. V uvodu izraža veselje, da se je priznalo Führerju, narodu in Reichu 323.807 mož in žena in se vpisalo v prijavnice spiske Heimat-bunda. Nato nadaljuje: »Ker je doseženo 14. leto predpogoj za sprejem v »Deutsche Jugend« in 18. leto za sprejem v »Heimatbund« in ker okraja Tri-fail (Laško) in Rann (Brežice) iz delovnih ozirv še nista bila upoštevana, ustreza imenovanu šte-vilo, nanašajoče se sicer na dvomilijone izide jugo-slovanskega ljudskega štetja iz leta 1931, nekako 95 odstotnemu glasovanju spodnještajerskega pre-bivalstva. To je priznanje. S strani moških članov organizacije »Steirischer Heimatbund« se jih je razen tega 66.566 prijavilo k Wehrmannschaft (obrambno moštvo). S tem so izrekli svojo pri-pravilnost, uiti v žilavem delu telo in duha, da bodo lahko nastopili kot politični vojniki svoje domovine.

Kljub temu je jasno, da je to priznanje, gle-dano s posameznih vidikov, plod različnih ugi-banj. Nemcem, srečnim nad končnim povratkom v Reich, je napočila najlepša ura življenja. Žilava borba za ohranitev njih narodnosti v sovražnem okolju je bila z zmago kronana. Široka masa zla-sti štajerskega prebivalstva, ki svojih simpatij za Nemčijo ni nikdar skrivala, se je vseh dvajset let tuje vlade priznavala štajerstvu ter je pričakovala uro osvoboditve s poštenim arcem. Mnogi delavci, čeprav nemškega jezika neznajo, so zagledali v nemških vojaki in v poverjenih Führerja od-poslanec socializma, ki bo tudi njim prinesel svo-bode in kruha. Pa tudi osebe, ki so dotlej veljale kot sovražniki Reicha in ki so nebrzdano izkazo-vali svoje sovraštvo do Nemcev, so sedaj naen-krat spremenili svoje vedenje. V mnogih primerih so bili celo prvi, ki so že uro pred pričetkom dela čakali na določenih mestih, da bi tako dokazali to svoje novo zadržanje.

Iz tega dejanskega stanja je nastala potreba, preiskati vse proslisce za sprejem, z izjemo Nem-cev, ki so že z dejanja v Kulturbundu dokazali svojo privržnost Führerju in Reichu. S preiskavo se že bavijo sprejemne komisije. Ocenjujejo jih po bioloških in političnih vidikih. Ljudje, ki jih je — biološko gledano — smatrati za manj vredne, ne morejo biti člani organizacije SH. Takih ljudi je na Spodnjem štajerskem le 2 do 3 %. Osebe, ki so se kot vodilni Slovenci udeležili protinemških akcij, asocijalni elementi, zločinci, pijanci itd. tudi ne morejo postati člani organizacije Steirischer Heimatbund.

»Do 20. avgusta bo končana celokupna orga-

nizacija Heimatbunda. Vesti, po katerih se bo izseli večji del prebivalstva, so sad neizmerne ne-umnosti, oziroma predstavljajo sovražno geslo, ki ima namen zanesti vznemirjenje v deželo.«

Strela je udarila v gospodarsko poslopje po-sestnika Pucelja v Svibniku. Gasilci in vojniki niso mogli požara zadušiti, pač pa so ga omejili, da ni zajel še drugih gospodarskih poslopij.

Zdravstvena kolona Notranjega ministrstva je prišla v četrtke tudi v Zalno. Kolono je pričakovalo 1000 ljudi, med njimi tudi 200 šolarjev. Rentgeno-lino in zobozdravniki so pregledali vso šolsko mla-dino, popoldne pa so nadaljevali svojo pot drugim.

Opera, ki je doživela zelo lep uspeh v letošnji sezoni, je Gounodov »Faust«. Melodična glasba, iz katere so našli različni odlomki, baleti in arije pot v najširše kroge občinstva in uživajo že deset-letja veliko priljubljenost so pomembne točke te opere. — Fausta bo pel Franci, Margareto — Vi-daličeva, Mefista — Popov, Valentina — Janko, Siebela — Polajnarjeva, Marto — Kogejeva, Bran-derla — Dolničar. Dirigent: D. Zebre. Režiser: Ciril Debevec. Koreograf: inž. Golovin in B. Pilato.

Rubineti per impianti di
letene sanitarie, idrau-
lica, acquedotti, gas, ri-
scaldamento vapore
Cercasi serio, competente rap-
presentante pe Lubiana

Dipe za higienične nape-
ljave, hidravlika, vodo-
vodi, plin, centralna
kurjava
Iščemo zanesljivega, sposobnega
zastopnika za Ljubljano

Officine di Borgomanero G. B. PRIMATESTA & Co.
Borgomanero (Novara)

TESSILVALLI

(già Bruni e Valli)

I migliori tessuti, il più grande assortimento in SETERIE, LANERIE

Najboljše tkanine, največja izbira SVILE-nih, VOLNE-nih izdelkov

TRIESTE

Corso Vittorio EMANUELE III - No. 3

Charlie Chan v San Francisco

»Nadejam se tudi jaz ... Ali bi tudi vi šli z menoj?«

»Da, je odvrnil Duff in se dvignil. »Nadzornik, ne pozabite, da imava midva še kratek razgovor na programu.«

»Duffa opomnil Chan.

Duff se je obrnil h Kitajcu.

»Lahko takoj, če želite. Stopice na-prej, gospod major, jaz bom vsak hip za vami.«

»Dobro. Jaz sem za vas rezerviral sobo v hotelu »Saint Francis«. Upam, da boste pritrtili mojemu izboru.«

»Hvala vam. Tudi jaz bom takoj za vami.«

»Gospod,« je rekel Diran, obrnjen proti Kirku, »zahvaljujem se vam za gostoljublje.«

»Nimate za kaj se zahvaljevati, gos-pod major! Izvolite me obiskati, kadar koli se vam bo zahtelo. Upam, da se ne boste nič več počutili kot tuje v našem svetu. Poslal vam bom članske karte za enega ali dva kluba in če ne boste imeli nič proti temu, bova od časa do časa tudi skupaj odšla kam ven.«

»Vi ste vse preveč dobri. Tisočkrat vam hvala.«

Diran se je od vseh navzočih poslovil in odšel.

»Uhočete,« je vzdihnila Morrow.

»Kaže, da je to dobitna,« je ugo-tavljala Duff.

Tedaj se je obrnil h Chanu:

»Dragi tovariš, kje bova začela? Nad-zornik Flanery mi je že povedal, da med zapuščeno sira Frederika ni našel nobe-nih dokumentov.«

»Ne, ni,« je potrdil Chan.

»Z drugimi besedami povedano ni bil storjen samo zločin, temveč izvršena tudi tatvina, kajti dokumenti so bili, to je izven vsakega dvoma. Ako jih ni uni-čila ista roka, ki je umorila sira Fre-derika, potem mora biti neke podrobno poročilo o umoru Hilarija Gotha in o izginotju Eve Diran.«

»Po vsej verjetnosti vam je znano, da je sir Frederik menil, da obstoji med obema tema dvema stvarima medseboj-na zveza.«

»Da. Videl sem prepis pisma, ki ga je moj šef poslal siru Frederiku. Iz tega pisanja sem sklepal, da moj predstojnik o vsem tem ne ve prav nič več, kakor veva midva. Vendar sem mu za vsak slučaj poslal brzojavko in ga zaprosil, naj nam pošlje vse podatke, ki jih ima pri roki.«

»Vi delate odločno in hitro,« ga je pohvalil Chan. »Pripovedovanje majorja Dirana je vrglo nov žarek na vso to stvar. Do sedaj nam je bilo neznan, da je tudi polkovnik Beatem sodeloval pri izletu tistega usodnega večera v Peshawarju.«

»Ravnokar ste rekli, da se polkovnik sedaj nahaja v San Francisco?«

»Da. Bil je tudi pri tisti večerji pri gospodu Kirku, po kateri je bil sir Fre-derik ubit. To vam je silno zaprt in mlačest človek. Namreč polkovnik Be-ateml«

»Brez dvoma drži, da je zelo zaprt in zakrknjen,« je vzklisknila Morrow.«

»Ako je polkovnik sodeloval pri iz-letu v okolico Peshawarja, potem tudi ve, kakšna je Eva Diran. Tisti večer, ko je prihajal kot gost na večerjo h gos-odu Kirku, se je peljal z dvigalom, katero je vodila Jenny Jeroma — Marry Lan-telly. Ako je ta ženska prava Eva Diran, potem jo je moral spoznati.«

»Tako je,« je pritrdil Chan.

»Potem je vsa stvar precej eiostav-na,« je nadaljevala Morrow. »Grem takoj k polkovniku, da ga vprašam.«

Tedaj je Chan stegnil roko:

»Oprostite! Zastavil vam bom eno vprašanje: ali boste zahtevali od slepeca, da vam pokaže kod in kam morate iti?«

»Ne razumem vas.«

»Že več dni vem, da je bil polkov-nik Beatem v Peshawarju v začetku ma-ja 1912. Do danes zvečer pa mi ni bilo znano, da je sodeloval pri usodnem iz-letu. Pa tudi sedaj se mi ne zdi umest-on, da bi ga o teh stvareh spraševali.«

»Pa menda vendar ne sumite.«

»Še ne vem, kaj prav za prav mislim, toda zdi se mi, da bi vse pokvarili, če bi polkovniku dali vedeti, da so nam znane nekatere stvari. Podobni bi bili

človeku, ki se trudi, da bi uspalval dete, istočasno pa ga ščiplje, da se otrok dere in ne more zaspati. Prej, preden nade-ljujem, pa mi dovolite, da se povrnem na nekatere dogodke iz preteklosti.«

»Pogovorimo se malo o tistih žamet-nih copatah. Zdi se, da jih je morilec odnesel s seboj ... Čemu? In kaj je z njimi storil. Lahko ugotovimo, da jih je odvrzel, čim se mu je pokazala prva ugodna priložnost. Kadar se v Angliji kaj takega dogodi, potem policija po-časopisju objavlja nagrado tistemu, ki bi našel izgubljeni predmet.«

»To je odlična zamisel,« se je strinjal Chan.

»Čudim se, da se nadzornik tega ni spomnil.«

»Flanery se postavlja in se vede, ka-kor bi bil že ujet v mrežo. Sam sebi dopoveduje in si domišlja, da je ugan-ko že rešil, v resnici pa jo le še bolj zapleta. Toda v tem primeru ga ne smem kritizirati, ker tudi meni ni šinilo v glavo še nobena rešilna misel.«

»Poiskal bom nadzornika po večerji in mu svetloval, naj to stori. Jaz ne po-znam tega kraja in se v njem čutim kot izgubljenec. Storit me to uslugo, tovariš in večerjajte z menoj. Lahko se bova na dolgo in široko pogovorila o vsem, kon-čno pa me boste lahko povedli do Flane-ryjeve pisarne.«

»Vaše vabilo je zame zelo faskavno, gospod nadzornik. Jaz bi silno rad iz-vedel za mnoge stvari vašega poklica, ki so mi še doslej ostale prikriti. In v

vaši ljubeznivi družbi se bom mnogočesa prav gotovo naučil.«

»Hem ... nekoliko pretiravate. V vsa-kem primeru drži, da bova lepo večer-jala. Torej, tovariš, kdaj želite, da se najdeva?«

Potem se je obrnil h Kirku in gospo-dični Morrow:

»Drago mi je, da sem se seznanil z vami. Gospodična Morrow, to je zame vsem življenju prva priložnost, da sode-lujem v svojem poklicnem delu s tako dražestno mlado žensko ... Prepričan sem, da se bova odlično razumela.«

»Prej bi rekla, da se vam smešno zdi, da imate žensko za sodelavca.«

»Ne, nikakor. Pa zakaj tako? Na-sprotno!«

Chan se je vrnil v salon, potem pa odšel z Duffom. Tudi gospodična Morrow je vzela svoj plašč.

»Kam pa vi?« je vprašal Kirk.

»Na svoj dom.«

»In boste večerjali sami?«

»Nikar ne nadleguj! Danes vas ne morem povabiti na večerjo. Pripravlja-nje limonine torte zahteva preveč časa.«

»Oh ne. Saj ne nadlegujem. Toda misel, da moram večerjati popolnoma sam v svoji vili, me nič ne vleče. Pred-lagam vam, da greva skupaj v kako svetlo in veselo restavracijo, katere ku-harjem in strežajem zaupam. Če ste tako dobri, kakor ste videti na pogled, potem ne boste dovolili, da bi večerjal sam.«

Strahovit zračni vrtnec nad Furlanijo

200 kg težke cevi je odnesel kilometer daleč

Silen vihar se je v sredo malo čez poldne razbesnel po nekaterih krajih Furlanije zlasti na področju, ki ga zdaj izsušujejo in kjer stoji takolimenovana »Delavska vas«. Posebno hudo je bilo prizadeto posestvo Virgilia Mosconia, kjer je zračni vrtnec v trenutku dobesedno odnesel do 60 metrov dolge zidane lope, kamor so shranjevali pridelke, orodje, vozove in stroje. K sreči se je 50 otrok, ki so se malo prej mudili pri tem poslopiju, še pravočasno oddaljilo, da bi si poiskali varnejše zavetje v neki bližnji kmečki hiši. Silen vihar je odnesel tudi streho z tamkajšnjega gospodarskega poslopja ter odkril, ali vsaj delno poškodoval tudi druge zgradbe.

Zalosten je bil po tem viharju pogled na polja. 20 hektarov zemljišča, zasajenega s koruso, je nudilo prav takšno sliko, kakor da bi ga razrukal silen potres. Brazde so bile vse zveržene, korusa, ki je tako dobro obetala, pa vsa polomljena, uničena.

Toda grozen dogodek, ki je navdal s tolikšnim strahom vse tamkajšnje prebivalstvo, si je izbral še druge žrtve. Kmet Giovanni Gasparotto je hotel uiti silovitemu zračnemu vrtnicu, ki ga je zalotil sredi polja. Vrgel se je ob robu gozda v jarek ter se krčevito oprijel tanjšega drevesa. Ko pa je spet dvignil glavo in se hotel prepričati, kaj je z njegovim oslom in vozičkom, ki ju je pripeljal s seboj na polje, je moral na žalost ugotoviti, da ju ni nikjer več. Osla je odneslo na neko drugo posestvo komaj napol še živga, od vozička pa ni ostalo drugega kot nekaj razbitih kosov lesa in skrivljenega železnega ogrodja, ki ga je veter odnesel kakšnih 400 metrov daleč proč. Težak traktor je veter dvignil v zrak kot pero. Nekaj petrolejskih cevi, težkih po 200 kg, je odneslo kot iveri kilometer daleč proč od kraja, kjer so ležale. Nekaj plugov, ki so bili zastavljeni v brazde, je tudi odneslo čisto na drugi konec njiv. Da bi ušel nevarnosti, se je nek tečaj zagrabil za žleb ob hiši, toda vihar je odtrgal tudi žleb in je delavca v loku vrgel nekaj metrov proč. K sreči je odnesel le lažje poškodbe, užil pa je mnogo strahu.

Neko dekle, Bianco Soncin, ki je hitela na prag, da bi zgrabila kolo, ki ga je bila prej priložila k zidu, je bila v trenutku brez obleke in se je iz sramu zatekla na polje, da bi se potem zvečer vrnila. Vihar ji je obleko odne-

sel in jo pustil bogve kje. Nekaj kolesark je orkan pometal s koles in so obležale z manjšimi poškodbami ob cesti. Šestdeset koles, ki so jih delavci pustili od skednjih zunaj na polju, je orkan dodobra premetal in razdejel.

Mnogo je bilo po tem viharju težje in lažje ranjenih. Najhujše poškodbe je dobil Giovanni Andreon, ki so ga morali hitro odpeljati v bolnišnico zaradi njegovih resnih ran po glavi in drugod po životu, ki jih je dobil pri padcu z gospodarskega poslopja.

V kraje, ki jih je ta nenavadno silovit vihar najhujše prizadel, in ki leže med mostom v Marangu in Villaviero, sta se takoj podala župan inž. Veronese in strankin komisar Zadro, da si ogledata razdejanje in ugotovita, komu je pomoč najnujnejše potreba.

Oče osem in dvajsetih otrok

Danski delavec Erik Nielson je te dni praznoval svojo 80-letnico. Praznoval pa je ni sam, pač pa v krogu svojih osemindvajsetih otrok in mnogoštevilnih vnukov. Nielsen ima med vsemi Danci največ otrok, kakor poroča Radio Stefani.

Presenetljive arheološke najdbe v bližini Osla

Naleteli so na veliko staro grobnico, v kateri so poleg drugih dragocenosti našli tudi srebrne konjske brzde

V bližini Osla so že dolgo v teku pomembna arheološka raziskovanja, ki so zadnje dni privedla do izrednega uspeha. Na tem področju je nekoč stalo tudi veliko svetišče, posvečeno bogu Odenu. In vprav v tem starodavnem svetišču so arheologi zdaj našli na presenetljivo najdbo, s katero se bo znanstveni svet lahko zelo okoristil in izpopolnil dosedanje predstave o tem, kako je bilo nekoč v teh krajih.

Ob vzhodu lepo izdelanih stopnic, ki so še danes precej dobro ohranjene in ki so vodile k oltarju, so odkrili veliko grobnico, izklesano iz marmorja. Njena izdelava je vzbudila med raziskovalci zaslužen občudovanje. Grobnica pa ni bila prazna, pač pa so v njej našli najrazličnejše dragocene predmete, ki

spominjajo na starodavne čase. Grobnica, ki meri s podzemskim dohodom 10 krat 12 metrov, je zgrajena iz najtrše norveškega porfirja. Domnevajo, da so bili tu pokopani člani kraljeve rodbine, ki je vladala na Norveškem in Danskem v IX. stoletju po Kr. V grobnici so dobili zelo mnogo bronastih vaz, ki so izredno lepo izdelane in vse okrašene s sijajnimi ornamentami, dalje dvanaest čudovito lepo iz-

delanih slonokoščenih škatlic in mnogo ženskega nakita iz čistega zlata.

Kljub največji pazljivosti in skrbnosti pa pri tem raziskovanju niso mogli nikjer najti niti kakšnih sledov okostij ali vsaj pepela, verjetno zato ne, ker je pokrov grobnice, morda zaradi kakšnega potresa, padel v jamo in se razbil in zato grob ni bil več dobro zaprt in varovan.

Raziskovanja se še vedno nadaljujejo in bodo tod morda našli kaj zanimivega. Dozdaj so dobili v tem znamenitem grobu izredno mnogo najdragocenejših predmetov, med drugim tudi bronast in bakren denar, krasno izdelane glinaste posode in celo srebrne brzde, kakršne so nosili konji iz kraljevskih hlevov.

Spomini in utrinki

Dobri bralci knjige »San Michele« so se lotili ljubeznivih poskusov, da bi to majhno knjigo rešili pozabe. Bojim se, da nisem storil prav, ko sem privolil v ponatis teh drobnih črtic ali zgodb ali kakor koli naj se imenujejo. Dolgo, zelo dolgo je tega, ko jih je episala neizkušena roka v precej medlem jeziku. Domišljam si, da če bi danes sedel k mizi, bi spisal boljšo knjigo — vsaj za večino bralcev. Vendar pa je manjšina ljubiteljev knjig s tiho slabostjo za nenarejeno pisanje, ki bodo morda pritrdili moji drznosti, da sem pustil te zgodbe take, kakor so bile pisane, naj poskrbijo same zase, kakor pač najbolje vedo.

Bralci »San Michele« bodo srečali že znana poznanstva, vsa odeta v svojih starih oblacihih, ker nimajo drugega, s čimer bi se pokrili. Moj prijatelj Arcangelo Fusco, cestni pometar s Quartiera Montparnasse, Salvatorjeva družina, Don Gaetano, lajnar s svojo prezbajajočo opico; gospod Alfredo z rokopisom svoje najnovejše založbe v petih delih pod pazduho: vsi so tu. Celotna sestra Filomena; sladki angel varuh iz pariških bolnišnic, živi in umira na teh straneh. Isti oguljeni stari menihi in duhovniki prenašajo po napolskih, s kolero okuženih četrtih kipce Matere božje in svetnikov zaščitnikov ter se pričajo med seboj. Isto veličastno sonce sije nad napolskim zalivom. Iz iskričih se voda se dviga isti začarani otok, isti ljubeznivi ljudje pozdravljajo bralca. Celotni psički hvaležno migajo s svojimi repki v tej knjigi. Ljubljani Tappio iz poglavja »Ko je bil Tappio izgubljen« je praoče tistega Tappija, ki ga je Miss Hall vzela vsak dan s seboj na sprehod v Villi Borghese in ki je dremal v sončni pergoli San Michela, medtem ko je velika opica Billy lovila uši. Billyjev rodovnik je bolj zavil v temo, a še zmeraj mislim, da je bil nezakonski sin samega hudobca. Zatrdo pa vem, da je bil leseni konjiček, ki sem ga na božični dan podaril Johnu, malemu plavokemu dečku iz San Michela, pravi potomec tistega konjička, ki ga v

tej knjigi drži v usehli roki Petruccio, otrok bolečin Salvatorjeve družine. Vem tudi, da je Arcangelo Fusco, cestni pometar iz slepe ulice Rousselle isti Arcangelo Fusco, ki sem ga v zadnjem poglavju knjige San Michele srečal v nebesih. Prav tako sem prepričan, da je kruti hišni gospodar, ki je siromakom v ulici Rousselle posojal denar in ki sem ga v tej knjigi spravil do tega, da se je obesil, zdaj v peklju v družbi onega mesarja, ki je prepečicam z žarečo iglo iztikal oči.

Spomini in utrinki so že davno pošli. Umrli so naravne smrti in redki žalujoči, ki so knjigo pospremili do navadnega groba pozabe, so doslej nosili v srcih svojo žalost s trdovratno odpovedjo. Jaz prav tako, dokler mi ni onega dne knjigo prebral neki prijateljski glas. Prisluškoval sem s pomilovalnim nasmehom na ustnih, nenadno pa sem začutil strahotno bolečino pri srcu: zaželel sem si, da bi mogel danes spet napisati tako knjigo, z nedolžno samozvestjo, z nepopravljivim veseljem do življenja in s svojo nezmožljivo vero. Na žalost pa bom želel zaman, kajti želim si mladost ozki-

Amundsenova rojstna hiša — narodni spomenik

Iz Osla poročajo: Rojstno hišo velikega norveškega raziskovalca Roalda Amundsen, ki je prvi prispel na južni zemeljski tečaj, so proglasili za narodni spomenik. Ta hiša stoji v majhni norveški pokrajini Sarpsborg. Vsi predmeti, ki spominjajo na tega velikega pomorskega, kakor tudi vse tiste zanimive stvari, ki jih je nabral na svojih dolgih pomorskih potovanjih, bodo zdaj prenesli v njegovo rojstno hišo in jih tam shranili. To bo res zanimiv muzej. Amundsenova dela in vsi spisi, ki se nanašajo na njegovo življenje, bodo objavljeni na državne stroške.

Ogenj, kri, divja hrabrost

ki se je kazala v tisočih bitkah in naskokih na postojanke arabskih vojsk — to so dejstva, ki označujejo križarske vojne. Trdnjava je padla za trdnjavo, vojska je bila uničena za vojsko. Ne grozotne žrtve, ne bolezn, ne strahote podnebja, nič ni moglo zadržati krščanskih vojsk, ki so se stoletja valile v Palestino, osvobodit kraje Kristusovega življenja. Junaštva viteza Huga Ivrejskega so posebej znana zgodovina tega velikega časa. Ta junaštva boste brali v novem romanu

»Črni križar«

ki ga bo naš list začel prinašati v ponedeljek, dne 21. julija. Če hočete imeti za mesec napetega in močnega berila, naročite »Slovenski dom«, ki velja samo 6 lir na mesec.

Marjan Juvan:

Nekaj o rastlinskih dišavah

Zgodovina nam pripoveduje, da so že najstarejši narodi, zlasti njih žene, zelo ljubili dišave vode, bolzance in olja, saj so kralji odtehtovali dišave z zlatom. Pri odpiranju piramid, so našli raziskovalci na posebne posodice, ki so bile napolnjene z dišavimi olji. Znano nam je tudi, da so stari Grki in Rimljani kaj radi uporabljali razna olja, ki so pri gorenju razširjala prijeten vonj. O sestavi dišav starih narodov, nam je kaj malo znano, trditv smemo le, da so bila rastlinskega izvora. Pri rastlinah ločimo v glavnem 5 skupin dišav, ki so našemu vonju prijetne in neprijetne. Pa poglejmo najprej smrdčve vonjave naših cvetic. Imamo jih kar dve skupini: indoloidne in aminoide.

V prvo skupino indoloidov, ki nastanejo pri razkrojanju beljakovinskih svojih in vsebujejo benzol in dušik spadajo rastline, ki smrdijo po gnilih jajcih, gnilem vinu, tobaku, fekalijah, gnilem mesu, ribah itd. Tudi pri nas imamo zastopnike te skupine: aristolohije (navadni podraščec); v tropičnih krajih pa jih je mnogo več: stapelije, nekatere orhideje itd.

Posebno zanimivo pri tej skupini je to, da že nazunaj pokaže rastlina svoj neprijetni vonj. Tako ima večina teh zastopnikov temno rjavordečo barvo, ali pa cvet oziroma liste preprejene s temnimi krvavordečimi žilami, da v resnici izgledajo kot živalski kadaver. V to skupino spada vsem znani dišeči les, ki ga gojijo po vrtovih, čigar cvetje diši po gnilem vinu, a les po nageljih.

V drugo skupino prištevamo aminoide vonje, ki so tudi malokomu prijetni. Po najnovejših raziskavanjih vplivajo na seksualnost. Razlikujemo jih tudi več vrst, a najizrazitejši amidni vonj je pri belem trnu. Nadalje ga najdemo pri nespljah, kostonju, češminu, bršljanu, srobotu, divjem kostonju, jesenu, makoncici in jerebiki. Glavni nosilec amidnega vonja je trimetylamin.

Pa pustimo te vonje, ki so nam neprijetni in se ozmimo rajši na plemenite dišavne rastline, iz katerih pridobivamo razna dišeča olja in esence. Imamo jih kar 3 skupine: benzoloide, parafinoide in terpenoide.

Benzoloidni vonji se izdelujejo v posebnih dišavnih stanicah rastlin, a njih glavni komponent je enganol, ki ga je največ v vonju nageljna. Sem spadajo vonji hijacint, dišeče perle, španskega bezga, jasmína, resede, primul, akacij, vijolic, ciklam in vanilij.

Toda motimo se, če mislimo, da imajo našete vonje le one rastline, ki so vonjem dale imena, dostikrat ima več cvetic isti vonj, a si med seboj niso niti v sorodu. Tako kot nagelj diše še nekateri pojalkniki, orhideje, rumeni ribez, narcise, azeleje itd. Najmanj razširjen je vonj kronc, ki ga ima poleg njih še kaktus — echinocactus tetoni. Zelo razširjen pa je vonj vijolic.

V drugo skupino spadajo vonji parafinoidov, ki se le kemično razlikujejo od prejšnjih. Ti vonji so mehkejši, finejši in slabotnejši. Sem spada vonj vrtnice, trte, lipe, baldrijana, petunije, potonik in bezga. Glavni nosilci vonjev so razne kisline: kapronska, baldrijanova, pelagionjeva itd.

Tudi vsem znani duh po medu, ki prevladuje pri petini rastlin, spada v to skupino. Glavni komponent je myricilalkohol.

K zadnji skupini pa prištevamo one dišave, ki izhajajo iz rožnih olj, ki jih proizvajajo rastline v posebnih stanicah. Imenujemo jih terpenoide. Posebno znamenit je vonj oranž, ki ga vsebuje olje nerol. Ta vonj zaznavamo tudi pri gardenijah, magnolijah in divji sibirski hruski. Te rastline pa ne vsebujejo vonja samo v cvetovih, marveč diši dostikrat cela cvetica. Tudi vonj citron dobimo pri nekaterih zvrsteh materine dušice (thymus citriodorus, montanus) in pri diktamnusu (dictamnus fraxinella). Sivkin vonj pa najdemo edino pri sivki.

Zanimivo je, da večina cvetic ne diši ves čas cvetenja, marveč da odpro svoje dišavnice le ob gotovem času. Ko pade mrak na zemljo, prinese večerni vetrič opejen, a komaj zaznati vonj, ki ga podnevi zamažemo. Po sončnem zatonu odpro svoje dišavne posodice razni tobaki, petunije in slaki, ki razširjajo prijetni vonj do polnoči. V tem času namreč obiskujejo te cvetke nočne večerke, metulji in druge žuželke, ki jih cvetice s svojim vonjem privabijo.

Z nočjo pa prično dišati tudi nekatere pelargonije, nočne vijolice in nekatere klinčnice, ki izdihavajo močan vonj po hijacintah.

Nekatere cvetice pa tudi spreminjajo svoj duh in diše podnevi kot vijolice, a ponoči kot hijacinte.

Človek pa je želel, da bi imel te vonje vedno pri sebi, da bi se mogel poljudno z njimi odlašati, zato je poizkusil na različne načine najti pot, po kateri bi lahko z ekstrakcijo izločil iz cvetic njih vonj. Najstarejši in najpreprostejši način pridobivanja rastlinskih dišav je ekstrakcija z maslo in destilacijo z vodno paro. Po istem postopku delajo še vedno na Francoskem pa tudi v Bolgariji. Modernije in rentabilnejše pa je pridobivanje esenc z organskimi topili.

Za ekstrakcijo z organskimi topili je najprimernejši kloroform, ker ni vnetljiv. Uporabljajo pa tudi eter. Seveda morajo biti vsa topila kemično popolnoma čista, ker bi drugače pokvarili vse delo.

Iz 1000 kg resedinega cvetja dobimo v najboljšem slučaju 1 in pol kg esenc v kateri je okoli 400 do 500 gramov čiste ali absolutne esence, ostali del pa tvorijo razne smole in voski. Iz te esence se izvele olje, ki ga je okoli 150 gramov. Tako smo dobili iz 1000 kg cvetja po dolgi proceduri le 150 gramov dišavnega olja. Za kg tega olja bi rabili potemtakem okoli 7000 kg cvetja. Zato bomo razumeli tudi bajne cene, saj stane kg resedinega olja danes 900.000 do 1.000.000 din.

Omenil sem že na koliko načinov je mogoče pridobivati dišave, sedaj pa se seznanimo s temi postopki.

Ekstrakcijo z maslo so uporabljali že stari narodi in se uporabljajo še danes. Za tolešč se vzame svinjsko mast ali govejo masčobo, ki se ji doda galuna, eteričnega olja ali olja ylang — ylang. V velikih kotlih se mast segreje in topi primeša cvetja ter precej dolgo meša. Nato se mast stisne skozi posebne precejevalne naprave in se ji ponovno doda cvetja. To se ponavlja okoli 20 do 30 krat, da se mast popolnoma navzame vonjav. Po končanem postopku se mast, ki se sedaj imenuje »pomada«, predela v rožno olje, rožna mazila itd.

V Bolgariji pa se drže še vedno bolj preproste postopka in sicer destilacije z vodno paro in vodo. V posebnih, v to preurejenih

kotlih, ki so napolnjeni s cvetjem, prihaja vroča para s precejšnjim pritiskom, ter raztaplja in odvaja s seboj dišavna olja. To destilacijo opravljajo Bolgari kar na polju, da si prihranijo stroške za prevoz in delo. Imajo sicer nekaj velikih tvarnic, a ¾ rožnega olja pride lajo ljudje kar na polju. Ker pa se pri tem delu izgubi precej dragocenega rožnega olja, uvaja država nove preurejene destilatorje, ki so jih izumili Nemci.

Še en način je pridobivanja dišavnega olja, ki je najbolj zanimiv med vsemi. Kot sem že prej omenil, da nekatere cvetice ne hranijo večje množine dišav, marveč jo sproti oddajajo in bi pri navadni ekstrakciji dobili le malo ali celo nič dišav. Tu si pomagajo drugače. Cvetje, predvsem tuberoze, potrgajo in natrosijo na posebne z maslo namazane deske, ki jih zavpro za nekaj časa v primerne omare. Cvetje sedaj počasi izpariva dišavne snovi, ki se vpijajo v mast. Ko cvetje zvne ga po potrebi zamenjajo s svežim. Ko je mast popolnoma nasičena, jo potrgajo in predelajo. Ta način se imenuje »enfleurage«.

Zanimivo je, da so te dišave — eterična in hlapna olja — jako komplicirano sestavljena, so v vseh barvah in celo njih obstojnosti je jako različna. Nekatere dišave na zraku kmalu oksidirajo in izgube ali spremene sčasoma svoj vonj. Druge pa pri navadni temperaturi izločajo kristalom slično snov tako tudi rožno olje.

Večina dišavnih olj, ki se dajo kemično analizirati, se da umetno ponarediti. Razlika je tako melenkostna, da jo spozna le izvežban ženski nos. Saj je dognano, da je možki vonj bolj razvit in prej zaznava količino vonja, a žena prej najde razliko in hitreje razločuje. Za surovine uporabljajo ketraneve destilate. Lahko pa tudi ponaredimo vonj iz manj vrednih rastlinskih produktov.

Tako je n. pr. Tiemann preiskal princip vonja vijolic, ki so ga pridobivali s težkimi procedurami iz korenin perunika (iris) in doglad, da se da vonj ponarediti iz citrula (aldehyd, ki je v citronovem in oranžnem olju in v olju travankorskem) in acetona. Ko je združil obe snovi, je opazil, da je sicer snov prava a ne diši. Šele kasneje se mu je posrečilo, ko je to snov obdeloval z žvepleno kislino, da je dobila svojevrsen vonj po vijolicah, ki pa se po naravnem le malo razločuje.